

बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण)
अधिनियम, २०१५ व सुधारित २०२१
अंतर्गत बालकांची काळजी व संरक्षण
घेणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांच्या हस्तांतरण/
स्थलांतरणाबाबत..

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक- बालगृ-२०२४/प्र.क्र.७१/का-०८
नविन प्रशासन भवन, तिसरा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक -१० ऑक्टोबर, २०२४

वाचा:-

१. बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०१५ व सुधारित अधिनियम, २०२१
२. महाराष्ट्र बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
३. शासन निर्णय क्रमांक: बालगृ-२०१४/प्र.क्र.६३/का-८ दि.२१.०७.२०१४
४. आयुक्त, महिला व बालविकास यांचे पत्र क्र. ३५५५, दि.५.६.२०२४.
५. आयुक्त, महिला व बालविकास यांचे पत्र क्र. १५३९, दि.६.३.२०२४.
६. आयुक्त, महिला व बालविकास यांचे पत्र क्र. ४६७५, दि.२९.७.२०२४.

प्रस्तावना:-

बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम २०१५ व सुधारित २०२१ अन्वये काळजी व संरक्षणाची गरज असलेल्या ० ते १८ वर्षे वयोगटातील अनाथ, निराधार, निराश्रित, विशेष काळजीची गरज असलेले व एच.आय.व्ही/एडस् बाधित, संकटग्रस्त व अत्याचारीत अशा काळजीची व संरक्षणाची गरज असलेल्या बालकांना पोलीस, स्वयंसेवी संस्था, पालक यांचेकडून संबंधीत बाल कल्याण समितीपुढे सादर केले जाते आणि त्यांच्या आदेशानुसार या बालकांना मान्यताप्राप्त बालगृहांमध्ये दाखल करण्यात येते. बालकांना संस्थेतील वास्तव्याच्या कालावधीमध्ये अन्न, वस्त्र, निवारा, वैद्यकीय मदत, मनोरंजन, शिक्षण व प्रशिक्षणाच्या सुविधा पुरवून त्यांचे पुनर्वसन करण्याचा प्रयत्न केला जातो.

बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०१५ मधील कलम ४१ मध्ये बालकांची काळजी घेणाऱ्या निवासी संस्थांना राज्य शासनाकडून नोंदणी प्रमाणपत्र असणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. सदर नोंदणी प्रमाणपत्राचा वैधता कालावधी ५ वर्षे इतका करण्यात आलेला आहे.

तथापि, बालकांची काळजी घेणाऱ्या ज्या स्वयंसेवी संस्थांकडून अधिनियम/नियम, शासनाने विहीत केलेल्या अटी व शर्ती, ध्येय धोरण यांचे उल्लंघन होते, अशा संस्थांची मान्यता रद्द करण्याची कार्यवाही केली जाते. तसेच काही स्वयंसेवी संस्थांचालकांना काही अपरिहार्य कारणास्तव संस्था चालविणे शक्य होत नाही त्यांची संस्था बंद करण्यात येते. तसेच संस्थांच्या काही अडचणींमुळे त्यांच्या विनंतीनुसार वाचा क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये संस्थांचे एका ठिकाणहून अन्यत्र ठिकाणी स्थलांतर करण्यात येते.

संस्था बंद केल्याने / मान्यता रद्द केल्याने त्या जिल्ह्यातील मंजूर क्षमता कमी होते. जिल्ह्यातील मंजूर क्षमता कायम ठेवण्याच्या उद्देशाने सद्यस्थितीत चालू असलेल्या बालकांची काळजी घेणाऱ्या संस्था चालविण्यास मातृ संस्था असमर्थ असल्याने अशा बालकांची काळजी घेणाऱ्या संस्था इतर मातृ संस्थेस हस्तांतरीत करण्याबाबत ठराव पारित केलेल्या सर्व संस्था इतर मातृ संस्थांना हस्तांतरीत करण्याच्या अनुषंगाने तसेच सुधारित बाल न्याय अधिनियम आणि नियम यांना अनुसरून संस्थांच्या स्थलांतरणासाठी एकत्रितपणे “स्वयंसेवी संस्थांचे हस्तांतरण / स्थलांतरण धोरण” निश्चित करण्याची बाब शासन विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०१५, सुधारित २०२१ व महाराष्ट्र बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ अन्वये राज्यात कार्यरत बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थांच्या (बालगृह/ निरीक्षणगृह/ शिशुगृह/ खुले निवारागृह/ विशेषगृह) हस्तांतरण /स्थलांतरणासाठी खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती निश्चित करण्यात येत आहे.

अ. बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या शासन मान्यताप्राप्त स्वयंसेवी संस्थांच्या स्थलांतरणाबाबत अवलंबावयाची कार्यपद्धती:-

वाचा क्र.१ येथील शासन निर्णय अधिक्रमीत करून बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थांच्या (बालगृह/ निरीक्षणगृह/ शिशुगृह/ खुले निवारागृह/ विशेषगृह) स्थलांतरणासाठी खालीलप्रमाणे सुधारित अटी/शर्तींना या शासन मान्यता देण्यात येत आहे:-

- १) संस्थेने स्थलांतर प्रस्ताव सादर करताना विहीत अर्जासोबत अर्जात नमूद केलेली बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम २०१५, सुधारित २०२१ व महाराष्ट्र बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम २०१८ अन्वये संस्थेची माहिती, भौतिक सुविधा व इतर सुविधांबाबत कागदपत्रे सादर करणे बंधनकारक राहिल. (कागदपत्रांची सूची परिशिष्ट-अ येथे जोडली आहे.)
- २) स्थलांतरित करण्यात येणारी संस्था त्याच जिल्ह्यात स्थलांतरित होत असल्यास नवीन इमारतीस प्रत्यक्ष भेट देऊन जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी यांचा भौतिक सुविधांबाबत स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह अहवाल व महाराष्ट्र बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ अन्वये नमुना ४१ मधील तपासणी अहवाल आवश्यक राहिल.

- ३) संस्थेच्या स्थलांतरणाने संस्थेचा जिल्हा बदलत असेल तर संस्था ज्या जिल्ह्यात स्थलांतरण होत असेल, त्या जिल्ह्याच्या जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी यांचा नवीन इमारतीस प्रत्यक्ष भेट देऊन भौतिक सुविधांबाबत स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह अहवाल महाराष्ट्र बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ अन्वये नमुना ४१ मधील तपासणी अहवाल आवश्यक राहिल.
- ४) संस्थेच्या स्थलांतरणाने संस्थेचा जिल्हा बदलत असेल तर संस्था ज्या जिल्ह्यातून स्थलांतरण होणार असेल त्या जिल्ह्याच्या जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी यांचे ना हरकत प्रमाणपत्र आवश्यक राहिल.
- ५) संस्था ज्या जिल्ह्यात स्थलांतरण होत असेल, त्या जिल्ह्याच्या जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी यांचे सदर प्रकारच्या संस्थेची जिल्ह्यात आवश्यकता असलेबाबत प्रमाणपत्र आवश्यक राहिल.
- ६) संस्थेच्या स्थलांतरणाने संस्थेचा विभाग बदलत असेल तर संस्था कार्यरत असलेल्या विभागीय उप आयुक्तांनी संस्था ज्या विभागामध्ये स्थलांतरीत होणार असेल त्या विभागीय उप आयुक्त, महिला व बाल विकास यांच्यामार्फत आयुक्तालयास स्थलांतरण प्रस्ताव सादर करण्यात यावा.
- ७) संस्थेस शासनाने स्थलांतरणास मान्यता दिल्यानंतर एक महिन्याच्या आत बालगृहाचे स्थलांतर करणेपूर्वी शासनाच्या बालनिधीत संस्थेने ₹१,००,०००/- इतका निधी जमा करणे आवश्यक राहिल. सदरची रक्कम ना-परतावा असेल.

आ. बाल न्याय अधिनियमांतर्गत शासन मान्यता प्राप्त सद्यस्थितीत चालू असलेल्या परंतु संस्था चालविण्यास असमर्थ असल्याने इतर संस्थेस हस्तांतरीत करण्याबाबत ठराव पारित केलेल्या अशा सर्व संस्था इतर संस्थांना हस्तांतरीत करण्यासंदर्भात अवलंबावयाची कार्यपद्धती:-

- १) राज्यात सद्यस्थितीत कार्यरत असलेले परंतु संस्था चालविण्यास अनिच्छा दर्शविणाऱ्या, संस्थेच्या खाजगी कारणाने, स्थानिक स्वरूपाच्या इतर कारणाने किंवा आर्थिक कारणाने बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थेचे हस्तांतरण इतर संस्थेस करण्यासाठी कार्यरत संस्थेचा तसेच इच्छुक संस्थेच्या कार्यकारीणीचा सर्वसंमती दर्शक ठराव आवश्यक आहे.
- २) संस्थेच्या स्थावर, जंगम मालमत्ता/ चल व अचल संपत्ती व इतर बाबींच्या हस्तांतरणाबाबत निर्णय झाला असेल तर त्याबाबतच्या वैधानिक कराराची प्रत प्रस्तावासोबत सादर करावी. अशा प्रकारच्या हस्तांतरणाला धर्मादाय आयुक्त किंवा इतर सक्षम प्राधिकारी यांचे ना-हरकत प्रमाणपत्र किंवा सहमतीबाबत पुरावा जोडावा.
- ३) सद्यस्थितीत कार्यरत असलेली बालकांची काळजी व संरक्षण घेणारी संस्था आहे त्या ठिकाणहून इतर ठिकाणी स्थलांतरीत होणार असेल तर त्याबाबतचा प्रस्ताव स्थलांतरण प्रस्तावाकरीता विहित केलेल्या कार्यपद्धतीप्रमाणे हस्तांतरण प्रस्तावासोबत सादर करावा.
- ४) इच्छुक स्वयंसेवी संस्थेने परिशिष्ट-ब येथे नमूद करण्यात आलेल्या कागदपत्रांसहीत विहित नमुन्यामध्ये अर्ज जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी कार्यालय यांच्याकडे सादर करावा.

- ५) इच्छुक संस्थेने अर्ज करताना परिपूर्ण प्रस्तावासोबत शासनाच्या बालनिधीत ₹ १,००,०००/- (रुपये एक लक्ष मात्र) इतकी रक्कम चलनाद्वारे भरणा करणे आवश्यक राहिल. सदरची रक्कम ना-परतावा असेल.

इ. स्वयंसेवी संस्थांच्या हस्तांतरणाबाबत इतर महत्वाच्या बाबी:-

- १) मूळ संस्था ज्या महसूली विभागामध्ये कार्यरत होती त्याच महसूली विभागातील इतर संस्थेस हस्तांतरीत करण्यास प्राधान्य देण्यात येईल.
- २) इच्छुक स्वयंसेवी संस्था महाराष्ट्र राज्यातीलच असावी.
- ३) मूळ संस्था कार्यरत असलेली इमारत स्वमालकीची असल्यास त्याबाबतची कागदपत्रे व भाडेतत्वावरील असल्यास हस्तांतरणाच्या आदेशानंतर नवीन नोंदणीकृत भाडेकरारनामा, संस्था हस्तांतरीत झालेल्या संस्थेने करून घ्यावा.
- ४) इच्छुक संस्थेने यापूर्वी शासनाविरुद्ध मा.न्यायालयामध्ये याचिका दाखल केली आहे किंवा कसे ? असल्यास सदर याचिका प्रलंबित आहे की निकाली निघाली आहे, याबाबतची माहिती प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे. याबाबत संबंधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचा अहवाल आवश्यक राहिल.
- ५) इच्छुक संस्थेकडे बाल न्याय अधिनियमांतर्गत शासन मान्यताप्राप्त बालकांची काळजी व संरक्षण घेणारी इतर कोणती संस्था कार्यरत आहे का, याबाबतची माहिती सादर करावी.
- ६) संस्थेच्या कार्यकारीणीतील अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष, सदस्य इत्यादींच्या नावात किंवा संस्थेच्या कार्यकारीणीत तसेच उद्दिष्टांमध्ये कोणताही बदल झालेला नसल्याबाबत तसेच संस्थेमध्ये कोणत्याही प्रकारचा वाद-विवाद नाही किंवा न्यायालयीन प्रकरण प्रलंबित नाही याबाबतचे किंवा सध्या अस्तित्वात / कार्यरत कार्यकारीणीबाबतचे संबंधित धर्मादाय आयुक्तांचे प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर करावे किंवा या सर्वबाबतचे एक प्रतिज्ञापत्र ₹ १००/- एवढ्या किंमतीचे बंधपत्र नोटरी करून सादर करावे.

ई. बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थेच्या हस्तांतरण/स्थलांतरण प्रस्तावाबाबत जिल्हा/विभागीय कार्यालयाने करावयाची कार्यवाही :-

- १) हस्तांतरण/स्थलांतरणासाठी शिफारस करताना प्रस्तावामध्ये जिल्ह्यातील एकूण मान्यताप्राप्त संस्थांची संख्या, मंजूर प्रवेशित क्षमता आणि दाखल प्रवेशित संख्येची माहितीचा समावेश असावा. आंतरजिल्हा हस्तांतरण/स्थलांतरण असेल तर संस्था कार्यरत असलेला जिल्हा आणि हस्तांतरीत/स्थलांतरीत करावयाचा जिल्हा अशा दोन्ही जिल्ह्यांतील माहिती सादर करावी.
- २) इच्छुक संस्थेबाबतची सविस्तर माहिती शासनास सादर करावी. तसेच संस्थेच्या गैरकारभार/निधीच्या अपहाराबाबत, संस्थेवर काही कायदेशीर कारवाई चालू असल्यास त्याबाबत खातरजमा करून माहिती उपलब्ध करून घेऊन शासनास अवगत करावे.

- ३) आंतरजिल्हा हस्तांतरण/स्थलांतरण असेल तर संस्था कार्यरत असलेला जिल्हा आणि हस्तांतरीत/स्थलांतरीत करावयाचा जिल्हा अशा दोन्ही जिल्ह्यांतील जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचे ना-हरकत प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर करावे.
- ४) संस्थेच्या स्थलांतरणाने संस्थेचा विभाग बदलत असेल तर संस्था कार्यरत असलेल्या विभागीय उप आयुक्तांनी संस्था ज्या विभागामध्ये स्थलांतरीत होणार असेल त्या विभागीय उप आयुक्त, महिला व बाल विकास यांच्यामार्फत आयुक्तालयास स्थलांतरण प्रस्ताव सादर करण्यात यावा. दोन्ही विभागीय उप आयुक्त, महिला व बाल विकास यांचे ना-हरकत प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर करावे.

उ. बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थेच्या स्थलांतरण करण्यासाठी आवश्यक सबळ कारणे :-

बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम २०१५ व सुधारित २०२१ अन्वये राज्यात सुरु असणाऱ्या शासन मान्यताप्राप्त संस्था एका ठिकाणाहून अन्य ठिकाणी स्थलांतरीत करण्यासाठी खालील नमूद केलेल्या अपवादात्मक परिस्थिती व्यतिरिक्त कोणत्याही अन्य कारणास्तव स्थलांतरास मान्यता देण्यात येणार नाही.

- १) संस्थेची इमारत जीर्ण व धोकादायक किंवा नैसर्गिक आपत्तीमध्ये क्षतीग्रस्त झालेली असल्यास किंवा प्रकल्पामुळे बाधित होत असेल.
- २) भाडेतत्वावरील इमारतीमधून स्वमालकीच्या इमारतीमध्ये संस्था स्थलांतरीत करावयाची असेल.
- ३) सदयस्थितीत कार्यरत असलेल्या इमारतीपेक्षा इतर ठिकाणी चांगल्या सोई-सुविधा आणि प्रशस्त इमारत स्वतःच्या मालकीची /भाडेतत्वावर उपलब्ध असेल.
- ४) संस्था कार्यरत असलेल्या ठिकाणी सिंचन प्रकल्प अथवा इतर सार्वजनिक उपक्रम सुरु होणार असतील व त्यासाठी सदरच्या जागेचे अधिग्रहण करणे आवश्यक असेल, सदर ठिकाण प्रकल्पबाधित झाले असेल किंवा पूर, भूकंप इ. सारख्या नैसर्गिक आपत्तीचा धोका असेल.
- ५) संस्था सद्यस्थितीत शासकीय/निमशासकीय/खाजगी मालकीच्या इमारतीत भाडेतत्वावर कार्यरत असेल आणि संबंधित प्राधिकरणाकडून जागा खाली करून देण्याबाबतची नोटीस देण्यात आली असेल.
- ६) संस्थेच्या ठिकाणी वीज, पाणी, इमारत, स्वच्छता, खेळाचे मैदान, अन्य स्थानिक अपुऱ्या सोयीमुळे किंवा स्थानिक प्रासंगिक कारणामुळे स्थलांतर करणे आवश्यक असेल.
- ७) संस्था कार्यरत असलेल्या ठिकाणी मूलभूत सोयी सुविधा इत्यादीबाबत गंभीर समस्या निर्माण झाली असल्यास किंवा जातीय तणाव, गटबाजीचा संघर्ष मोठ्या प्रमाणात असल्यास किंवा सार्वजनिक अशांततेच्या घटना वारंवार घडत असल्यास. याबाबत पोलीसांचा अहवाल आवश्यक राहील.
- ८) इतर अन्य कारणामुळे, जर शासनास ते कारण योग्य वाटत असेल आणि ते प्रवेशितांच्या हिताचे असेल.

ऊ. बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या शासन मान्यताप्राप्त स्वयंसेवी संस्थांच्या हस्तांतरण/स्थलांतरण प्रस्तावावरील कार्यवाही:-

- १) संस्थेचा हस्तांतरण/स्थलांतरण प्रस्ताव जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांनी संबंधित विभागीय उपायुक्त यांना आणि विभागीय उपायुक्त यांनी आयुक्त, महिला व बाल विकास यांना सादर करावा. बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०१५ व सुधारित २०२१ तसेच महाराष्ट्र बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ मध्ये दिलेल्या तरतूदीनुसार प्रत्येक टप्प्यावर प्रस्तावाची तपासणी करून त्यांच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्राय आणि शिफारशीसह प्रस्ताव वरिष्ठ कार्यालयास अग्रेषित करावा.
- २) आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे यांनी त्यांच्या अध्यक्षतेखाली संस्था हस्तांतरण/स्थलांतरण प्रस्तावाची छाननी करण्यासाठी एक समिती गठित करावी. सदर समितीने प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर १५ दिवसात प्रस्तावाची छाननी करून त्यांच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्राय आणि शिफारशीसह प्रस्ताव शासनास सादर करावा.
- ३) संस्थेच्या हस्तांतरण/स्थलांतरण प्रस्तावास मान्यता देण्याचे / नाकारण्याचे अंतिम अधिकार शासनास राहतील.

ए. इतर बाबी :-

- १) शासन मान्यतेशेवाय बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थेचे परस्पर हस्तांतरण किंवा स्थलांतरण केल्याचे निदर्शनास आल्यास ते अवैध ठरविण्यात येईल. अशा परस्पर हस्तांतरण/स्थलांतरण केलेल्या संस्थेची मान्यता रद्द करण्यात येऊन संबंधित संस्था/संस्थांना काळ्या यादीत टाकण्याच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्यात येईल. याबाबत मूळ संस्था किंवा हस्तांतरण स्विकारलेल्या संस्थेचा कोणत्याही प्रकारचा दावा ग्राह्य धरला जाणार नाही.
- २) स्वयंसेवी संस्थेच्या हस्तांतरण/स्थलांतरण प्रस्तावास शासनाची मान्यता मिळालेल्या आदेशाच्या दिनांकापासून एका महिन्यात संस्थेच्या हस्तांतरण/स्थलांतरणाची कार्यवाही पूर्ण झाली पाहिजे. याची जबाबदारी संबंधित संस्था आणि जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांची राहिल. विहीत कालावधीत संस्थेच्या हस्तांतरण/स्थलांतरणाची कार्यवाही पूर्ण न झाल्यास सदर मान्यतेचे शासन आदेश रद्द समजण्यात येतील.
- ३) संस्थेच्या हस्तांतरण/स्थलांतरणाची कार्यवाही पूर्ण झाल्यानंतर त्याबाबतचा अहवाल संबंधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी आयुक्तालयामार्फत शासनास सात दिवसात सादर करतील.
- ४) बालकांची काळजी व संरक्षण घेणाऱ्या संस्थेने विहीत अटी व शर्तीचे पालन करण्यामध्ये कसूर केल्याचे तसेच चुकीची माहिती सादर केल्याचे निदर्शनास आल्यास संस्थेची मान्यता रद्द करण्याची कार्यवाही करण्यात येईल.

- ५) संस्थेने ट्रॅक चाईल्ड पोर्टल तसेच केंद्र/राज्य शासनाने वेळोवेळी उपलब्ध करून दिलेल्या याप्रकारच्या अन्य पोर्टल/संगणक संकेतस्थळांवर मुलांची अद्ययावत माहिती नियमीत भरणे आवश्यक राहिल, त्याशिवाय अनुदानीत संस्थेला अनुदान देय होणार नाही.
- ६) अपवादात्मक परिस्थितीत प्रकरणपरत्वे निकड व आवश्यकता विचारात घेऊन गुणवत्तेनुसार अटी व शर्ती शिथील करण्याचे अंतिम अधिकार शासनास राहतील.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२४१०१०१७५३४०९५३० असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. निलेश ज. पाटील)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई ,
३. मा.अध्यक्ष/उपाध्यक्ष/ सदस्य, विधानसभा/ विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई,
४. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/ विधानपरिषद, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई ,
५. मा.मंत्री, महिला व बाल विकास यांची खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ,
६. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
७. सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई ,
८. आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे ,
९. महालेखापाल- महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर,
१०. महालेखापाल- महाराष्ट्र-१/२ (लेखा परिक्षा), मुंबई / नागपूर,
११. सर्व सहसचिव /उपसचिव/ अवर सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१२. उपायुक्त (बाल विकास), महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे,
१३. कार्यक्रम व्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य बाल संरक्षण संस्था, पुणे,
१४. सर्व विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास,
१५. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी.
१६. निवड नस्ती, का-०८.

परिशिष्ट-अ

संस्था स्थलांतरण करीता सादर करावयाच्या अर्जामध्ये खालील बाबी आवश्यक आहेत.

१. संस्थेचे/संघटनेचे पूर्ण नाव व पत्ता दूरध्वनी क्रमांक, भ्रमणध्वनी क्रमांक, ई-मेल पत्ता -
२. मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम, १९५० जोडण्यात आले आहे काय?
३. संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० जोडण्यात आले आहे काय?
४. संस्थेस बालकांच्या काळजी घेणाऱ्या संस्था म्हणून यापुर्वी देण्यात आलेल्या नोंदणी प्रमाणपत्राची प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
५. निति आयोगाच्या पोर्टलवर नोंदणी करण्यात आली आहे काय? प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
६. अ) संस्थेची घटना व नियमावलीची प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
ब) धर्मादाय आयुक्त कार्यालयाने मान्यता दिलेली घटना व नियमावलीची प्रत सोबत जोडण्यात आलेली आहे काय?
७. संस्था स्थलांतरण करणेबाबत कार्यकारी मंडळाचा ठराव जोडण्यात आला आहे काय?
८. संस्था स्थलांतरण करण्याचे कारण काय?
९. संस्थेच्या कार्याचे क्षेत्र संपूर्ण देशभर आहे काय?
१०. यापुर्वी संस्थेची मान्यता नाकारण्यात आली किंवा कसे याबाबत अर्जामध्ये नमूद आहे काय?
११. संस्था काळ्या यादीत टाकण्यात आली किंवा कसे या बाबत अर्जात नमूद आहे काय?
१२. बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियमातील कलम २ (२१) अन्वये मान्यता दिलेल्या संस्थेचा प्रकार व मान्य संख्या.
१३. कार्यरत बालकांची काळजी घेणाऱ्या संस्थेचा सध्याचा पूर्ण नाव व पत्ता दूरध्वनी क्रमांक, भ्रमणध्वनी क्रमांक, ई-मेल पत्ता
१४. स्थलांतरण करावयाच्या नवीन जागेचा पत्ता, दूरध्वनी क्रमांक
१५. स्थलांतरण करावयाच्या संस्थेची नवीन इमारत / परिसर संस्थेच्या मालकीचा / भाड्याने घेतला आहे काय?
१६. मालकीचा असल्यास मालकी बाबत कागदपत्रे जोडली आहेत काय?
१७. भाड्याने घेतला असल्यास भाडेकरारानुसार तपशील देण्यात आला आहे काय?
१८. स्थलांतरण करावयाच्या जागेचा भाडेकरार नोंदणीकृत आहे काय?
१९. स्थलांतरण करावयाच्या इमारतीचे छायाचित्र जोडण्यात आले काय?
२०. प्रस्तावासोबत जोडलेल्या छायाचित्रानुसार सकृतदर्शनी सदर इमारत बालकांच्या संरक्षणाच्या दृष्टीने योग्य आहे काय ?
२१. **संपर्क:-**
प्रस्तावित नवीन जागेपासून मुख्य रस्ता बसस्थानक, रेल्वेस्टेशन, दवाखाना, शाळा, व्यावसायिक प्रशिक्षण केंद्र, महत्वाची खूणेपासूनचे अंतर नमूद करावे.
२२. संस्थेच्या प्रस्तावित नवीन जागेपासून जवळपास शैक्षणिक सुविधा आहे काय?

२३. पायाभूत सुविधा:-

- i) इमारतीची ब्लूप्रिंट जोडण्यात आली आहे काय?
 - ii) भोगवटा प्रमाणपत्र आहे काय?
 - iii) मालमत्ता कर भरलेली पावती जोडली आहे काय?
 - iv) खोल्यांची संख्या व एकूण क्षेत्रफळ
 - v) शौचालयांची संख्या व एकूण क्षेत्रफळ
 - vi) स्नानगृहांची संख्या व एकूण क्षेत्रफळ
 - vii) स्वयंपाकगृहाची संख्या व एकूण क्षेत्रफळ
 - viii) आजारी प्रवेशितासाठी खोली आहे काय? असल्यास क्षेत्रफळ
२४. अनपेक्षित आपत्तीचा सामना करण्याकरीता रचनेमध्ये केलेल्या बदलाचा तपशील नमूद करावा.
२५. पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था -
२६. स्वच्छता आणि स्वच्छता राखण्यासाठी व्यवस्था -
२७. आपत्कालीन परिस्थितीत बालके व कर्मचारी यांच्यासाठी वाहतूक व्यवस्था
२८. संस्थेत दाखल बालकांची माहिती दाखल आदेशांसह सादर केली आहे काय
२९. संस्थेमध्ये उपलब्ध शैक्षणिक सुविधा, मनोरंजनात्मक सुविधा -
३०. खेळाचे मैदान आहे काय? असल्यास क्षेत्रफळ देण्यात आले आहे काय?
३१. आरोग्य तपासणी करण्यात येते काय?
३२. व्यावसायिक प्रशिक्षण सुविधा आहेत काय?
३३. बालकांच्या विकासावर परिणाम करणाऱ्या इतर कोणत्याही सुविधा देण्यात येतात काय? अशा सुविधांचा लाभ घेण्यासाठी मुलांच्या वाहतुकीची व्यवस्था करण्यात आली आहे काय?
३४. संस्थेमध्ये बालकांसाठी/ कर्मचार्यांसाठी बायोमॅट्रीक यंत्र कार्यरत आहे काय?
३५. अधिनियमातील तरतुदीनुसार कर्मचार्यांची आवश्यक माहितीसह यादी
३६. संस्था मुलींसाठी असल्यास सर्व कर्मचारी महिला आहेत काय?
३७. संस्थेकडे असणाऱ्या पायाभूत सुविधा /मालमत्तेची यादी जोडण्यात आली आहे काय?
३८. कार्यकारी मंडळाची यादी नमुन्यानुसार जोडण्यात आली आहे काय?
३९. संस्थेत व्यवस्थापन समिती स्थापन आहे का ? समिती सदस्यांचा तपशील सादर करावा.
४०. संस्थेत व्यवस्थापन समिती स्थापन आहे का ? समिती सदस्यांचा तपशील सादर करावा.
४१. संस्थेस मान्यता मिळाल्यापासून संस्थेने किती प्रवेशितांचे पुनर्वसन पत्रिका प्राप्त झाल्या? त्याप्रमाणे केलेल्या कामाचा तपशील सादर करावा.
४२. संस्थेस मान्यता मिळाल्यापासून बालकांचे पुनर्वसन प्रक्रियेबाबत संस्थेने केलेले कार्य याबाबत वर्षानिहाय वार्षिक अहवाल जोडण्यात आला आहे काय?
४३. संस्थेस परदेशी योगदान (विनियमन) अधिनियम १९७६ अंतर्गत नोंदणी आहे काय? असल्यास, प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
- मागील २ वर्षात मिळालेल्या परदेशी देणग्यांचा तपशील अर्जात नमूद करावा.

४४. संस्थेचा बँक खात्याचा तपशील देण्यात आला आहे काय?
४५. बँक प्रमाणपत्रानुसार संस्थेच्या खात्यात किमान ₹ २,००,०००/- इतकी रक्कम शिल्लक आहे?
४६. मागील ३ वर्षांचा लेखापरिक्षण अहवाल जोडण्यात आला आहे काय?
४७. **खालील हमीपत्र/घोषणा पत्र संबंधित संस्थेने सादर करणे अनिवार्य आहे.:-**
- i) बाल संरक्षण धोरण आणि अधिनियमाचे पालन करणेबाबत प्रमाणपत्र.
 - ii) व्यवस्थापनामध्ये सरकारी कर्मचारी असल्याबाबत घोषणापत्र व संबंधित प्राधिकाऱ्याचे ना-
हरकत प्रमाणपत्र
 - iii) बालकांच्या संबंधित कोणत्याही अपराधात समावेश नसल्याबाबत प्रमाणपत्र.
 - iv) संस्थेचा उपयोग नमूद केलेल्या उद्देशासाठी करण्यात येईल याबाबत प्रमाणपत्र.
 - v) स्थलांतरण करण्यापुर्वी योग्य प्राधिकाऱ्याची परवानगी घेण्यात येईल याबाबत प्रमाणपत्र.
 - vi) व्यवस्थापन/ प्रशासकिय मंडळात बदल झाल्यास त्याबाबत योग्य प्राधिकरणास अवगत
करणेबाबतचे हमीपत्र.
 - vii) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०१५ आणि महाराष्ट्र राज्य बाल न्याय
(मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ वाचले व समजुन घेतले असल्याबाबत.
 - viii) केंद्र व राज्य अधिनियम, नियम, मार्गदर्शक तत्वे, परिपत्रके आणि अधिसूचना तसेच वेळोवेळी
अधिसूचित केल्या जाणाऱ्या सर्व अटींचे पालन करण्याचा प्रयत्न.

परिशिष्ट-ब

कार्यरत संस्थेचे हस्तांतरण स्विकारण्यास इच्छुक संस्थेने अर्जासोबत सादर करावयाची कागदपत्रे

१. इच्छुक संस्थेचे/संघटनेचे पूर्ण नाव व पत्ता दूरध्वनी क्रमांक, भ्रमणध्वनी क्रमांक, ई-मेल पत्ता -
२. मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम, १९५० जोडण्यात आले आहे काय?
३. संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० जोडण्यात आले आहे काय?
४. संस्थेस बालकांच्या काळजी घेणाऱ्या संस्था म्हणून यापुर्वी देण्यात आलेल्या नोंदणी प्रमाणपत्राची प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
५. निति आयोगाच्या पोर्टलवर नोंदणी करण्यात आली आहे काय? प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
६. अ) संस्थेची घटना व नियमावलीची प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
ब) धर्मादाय आयुक्त कार्यालयाने मान्यता दिलेली घटना व नियमावलीची प्रत सोबत जोडण्यात आलेली आहे काय?
७. संस्थेच्या घटनेमध्ये बालकांसाठी कार्य करण्याबाबतचे उद्दिष्ट नमूद करण्यात आले आहे काय?
८. संस्था हस्तांतरीत करून घेण्याबाबत कार्यकारी मंडळाचा ठराव जोडण्यात आला आहे काय?
९. संस्थेच्या कार्याचे क्षेत्र संपूर्ण देशभर आहे काय?
१०. यापुर्वी संस्थेची मान्यता नाकारण्यात आली किंवा कसे याबाबत अर्जामध्ये नमूद आहे काय?
११. संस्था काळ्या यादीत टाकण्यात आली किंवा कसे या बाबत अर्जात नमूद आहे काय?
१२. बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियमातील कलम २ (२१) अन्वये मान्यता दिलेल्या कार्यरत संस्थेचा प्रकार व मान्य संख्या.
१३. कार्यरत बालकांची काळजी घेणाऱ्या संस्थेचा सध्याचा पूर्ण नाव व पत्ता दूरध्वनी क्रमांक, भ्रमणध्वनी क्रमांक, ई-मेल पत्ता
१४. संस्थेकडे असणाऱ्या पायाभूत सुविधा /मालमत्तेची यादी जोडण्यात आली आहे काय?
१५. कार्यकारी मंडळाची यादी जोडण्यात आली आहे काय?
१६. संस्थेत व्यवस्थापन समिती स्थापन आहे का ? समिती सदस्यांचा तपशील सादर करावा.
१७. संस्थेत व्यवस्थापन समिती स्थापन आहे का ? समिती सदस्यांचा तपशील सादर करावा.
१८. संस्थेस परदेशी योगदान (विनियमन) अधिनियम १९७६ अंतर्गत नोंदणी आहे काय? असल्यास, प्रत जोडण्यात आली आहे काय?
१९. मागील २ वर्षात मिळालेल्या परदेशी देणग्यांचा तपशील अर्जात नमूद करावा.
२०. संस्थेचा बँक खात्याचा तपशील देण्यात आला आहे काय?
२१. बँक प्रमाणपत्रानुसार संस्थेच्या खात्यात किमान ₹ २,००,०००/- इतकी रक्कम शिल्लक आहे?
२२. संस्थेचे अनुदानासाठी स्वतंत्र बँक खाते उघडण्यात आले आहे काय ? बँक पासबुकच्या पहिल्या पानाची छायाप्रत व पॅन कार्डची छायाप्रत सादर केली आहे काय ?
२३. मागील ३ वर्षांचा लेखापरिक्षण अहवाल जोडण्यात आला आहे काय?
२४. संस्थेच्या कार्याचा मागील ३ वर्षांचा वार्षिक अहवाल जोडण्यात आला आहे काय?

२५. संस्थेचे हस्तांतरण करण्याबाबत आणि हस्तांतरण स्विकारण्याबाबत दोन्ही संस्थांच्या कार्यकारीणीने सर्वसंमतीने केलेले ठराव.
२६. शासनाच्या बालनिधीत ₹ १,००,०००/- (रुपये एक लक्ष मात्र) इतकी रक्कम जमा केल्याची पावती
२७. i) संस्थेच्या स्थावर, जंगम मालमत्ता/ चल व अचल संपत्ती व इतर बाबींच्या हस्तांतरणाबाबत निर्णय झाला असेल तर त्याबाबतच्या वैधानिक कराराची प्रत.
- ii) अशा प्रकारच्या हस्तांतरणाला धर्मादाय आयुक्त किंवा इतर सक्षम प्राधिकारी यांचे ना-हरकत प्रमाणपत्र किंवा सहमतीबाबत पुरावा
२८. **खालील हमीपत्र/घोषणा पत्र संबंधित संस्थेने सादर करणे अनिवार्य आहे.:-**
- i) बाल संरक्षण धोरण आणि अधिनियमाचे पालन करणेबाबत प्रमाणपत्र.
- ii) व्यवस्थापनामध्ये सरकारी कर्मचारी असल्याबाबत घोषणापत्र व संबंधित प्राधिकाऱ्याचे ना-हरकत प्रमाणपत्र
- iii) बालकांच्या संबंधित कोणत्याही अपराधात समावेश नसल्याबाबत प्रमाणपत्र.
- iv) संस्थेचा उपयोग नमूद केलेल्या उद्देशासाठी करण्यात येईल याबाबत प्रमाणपत्र.
- v) हस्तांतरण करण्यापुर्वी योग्य प्राधिकाऱ्याची परवानगी घेण्यात येईल याबाबत प्रमाणपत्र.
- vi) व्यवस्थापन/ प्रशासकिय मंडळात बदल झाल्यास त्याबाबत योग्य प्राधिकरणास अवगत करणेबाबतचे हमीपत्र.
- vii) संस्थेच्या कार्यकारणीतील अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष, सदस्य इत्यादींच्या नावा किंवा संस्थेच्या कार्यकारीणीत तसेच उद्दिष्टांमध्ये कोणताही बदल झालेला नसल्याबाबत तसेच संस्थेमध्ये कोणत्याही प्रकारचा वाद-विवाद नाही किंवा प्रलंबित नाही याबाबतचे किंवा सध्या अस्तित्वात/कार्यरत कार्यकारणीबाबतचे संबंधित धर्मादाय आयुक्तांचे प्रमाणपत्र किंवा या सर्वबाबतचे एक प्रतिज्ञापत्र ₹ १००/- एवढ्या किंमतीचे नोटरी केलेले बंधपत्र
- viii) a) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०१५ आणि महाराष्ट्र राज्य बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ वाचले व समजून घेतले असल्याबाबत.
- b) दत्तक विनियम, २०२२ वाचले व समजून घेतले असल्याबाबत. (संस्था शिशुगृह/विशेष दत्तकगृह असेल तर)
- ix) केंद्र व राज्य अधिनियम, नियम, मार्गदर्शक तत्वे, परिपत्रके आणि अधिसूचना तसेच वेळोवेळी अधिसूचित केल्या जाणाऱ्या सर्व अटींचे पालन करण्याचा प्रयत्न.